Gepubliceerd: 18 juli 2014 16:54

Laatste update: 21 juli 2014 07:46

Waarom staan Aruba en Nederland met de koppen tegenover elkaar?

Een week was premier Mike Eman van Aruba in hongerstaking. Een oplossing voor het begrotingsconflict lijkt in zicht. Hoe kan het dat Eman - al jaren vurig pleitbezorger van een goede relatie met het Koninkrijk - nu op gespannen voet leeft met Den Haag?

Foto: ANP

Premier Eman begint zijn hongerstaking op 11 juli. Hij is woest op Nederland, dat in zijn ogen z'n boekje ver te buiten is gegaan door de gouverneur van het eiland op te dragen zijn begroting niet te ondertekenen.
En dat terwijl op 17 juni van dit jaar Aruba nog trots melding maakt van de onderzoeksuitkomsten van het ratingbureau Standard & Poor, dat positief gestemd is over de Arubaanse economie en het economisch beleid van premier Eman.
Het herstel is ingezet en de regering kan nu beginnen met het snijden in de overheidsuitgaven en doorvoeren van sociale hervormingen.
Maar minister Ronald Plasterk (Koninkrijksrelaties) is niet onder de indruk. Op het eiland wordt namelijk veel meer uitgegeven dan er binnenkomt waardoor de staatsschuld in vijf jaar is verdubbeld en het begrotingstekort is opgelopen tot ruim 7 procent. Bovendien is er geen meerjarenbegroting waarin de schuld afneemt.
Ondanks Emans hervormingsprogramma en een verwachte economische groei van 3 procent grijpt Plasterk in. Hij moet wel,zegt hij deze week tegenover *Nieuwsuur*. Aruba stevent af op een financiële ramp. Een situatie waarin Den Haag voor de schulden van het eiland moet opdraaien, zoals in 2010 toen Nederland 1,7 miljard euro naar Sint Maarten en Curaçao overmaakte om de schulden te saneren, wil Plasterk koste wat het kost voorkomen.

Toetsingscommissie
Den Haag en Oranjestad spreken af de begroting en de meerjarenbegroting door een onafhankelijke derde partij te laten beoordelen. In een Kamerbrief van afgelopen dinsdag schrijft Plasterk dat Aruba deze afspraken keer op keer niet nakomt.
Niets van waar, zegt gevolmachtigd minister van Aruba Alfonso Boekhoudt tegenover NU.nl. Er waren inderdaad afspraken om de begroting door te lichten, maar juist Den Haag veranderde keer op keer de afspraken.
"Een tijdelijke commissie met Arubanen en Nederlanders zou de begroting onderzoeken. Die was er met Frans Weekers (oud-staatssecretaris van Financiën, red.) en Hassanali Mehran (oprichter Centrale Bank van Aruba, red.). "Maar dat ging om onverklaarbare redenen niet door, zegt Boekhoudt.

Premier Eman gaat 3 juli toch in op het verzoek van Rutte en Plasterk om zijn begrotingsbeleid te laten toetsen. Volgens Boekhoudt wil Eman op een "harmonieuze wijze uit de dreigende impasse" komen. Maar de zaak escaleert.
Volgens Den Haag blijven de Arubanen de afspraken over het onafhankelijk onderzoek steeds anders uitleggen. Boekhoudt meent dat Nederland dwingt het onderzoek door een commissie met enkel leden van de Commissie financieel toezicht (Cft) - die verantwoordelijk is voor het toezicht op Sint Maarten en Curaçao - te laten uitvoeren.
"Wij hebben niks tegen leden van het Cft", zegt Boekhoudt, "maar er zaten toen geen Arubaanse leden meer in de toezichtscommissie. Dat was niet de afspraak."

'Verkracht en vernederd'

Dan wordt 4 juli ook nog bekend dat de gouverneur op Aruba, Fredis Refunjol, weigert zijn handtekening onder de begroting te zetten. Als de Rijksministerraad een week later de gouverneur opdracht geeft onderzoek in te stellen en de begroting niet te ondertekenen tot de uitkomsten bekend zijn, slaat bij premier Eman de vlam in pan.
"Aruba wordt gegijzeld, verkracht en vernederd", liet hij in niet te misverstane woorden weten. De kwestie gaat niet meer om de centen, het gaat om de autonomie en de angst van een rekolonisatie van het eiland.
Eman, een vurig pleitbezorger van een goede relatie met het Koninkrijk, gaat in hongerstaking en belooft dat net zo lang vol te houden tot de begroting is ondertekend. Een wanhoopsactie, noemt hij het zelf, maar hij staat met zijn rug tegen de muur.
In zijn ogen is Den Haag bezig fundamentele bevoegdheden zoals het budgetrecht in te perken en hij vreest onder hetzelfde toezicht te komen staan als Sint Maarten en Curaçao. Aruba dreigt zelfs met juridische stappen; het besluit van de Rijksministerraad is ongrondwettig.

Status aparte

Hoogleraar staatsrecht aan de Universiteit Leiden, Wim Voermans, snapt de verontwaardiging wel. "Sinds 1986 heeft het eiland een status aparte en heeft jaren niets te duchten gehad van de begrotingsdiscipline. Door nu ineens de Arubanen een tikje op de vingers te geven, raak je ze hard."
Toch heeft hij begrip voor de opstelling van Plasterk die niet zwicht voor de hongerstaking. "Als je het nuchter bekijkt moet je concluderen dat uiteindelijk de Nederlandse staat garant staat voor de financiën van Aruba. De financiële situatie is zorgelijk en dat maakt de opstelling van Plasterk geen loze bemoeizucht."
De juridische bezwaren van het kabinet Eman lijken echter vooral voor de bühne, denkt Voermans. "Dat bijvoorbeeld de gouverneur een door het parlement aangenomen begroting niet wenst te ondertekenen vanwege zorgen over het tekort is in wezen de normale gang van zaken. Hoofdstuk V van de Arubaanse Grondwet (Staatsregeling) geeft hem die bevoegdheid."

'VVD-reactie'

D66 en CDA willen dat de Raad van State de gang van zaken nog eens tegen het licht houdt, maar dat is volgens Plasterk nergens voor nodig.
Onbegrijpelijk, vindt Wassila Hachchi (D66). De kwestie over de rechtmatigheid van het besluit van de Rijksministerraad en de rol van het Cft blijft hierdoor een welles-nietes spelletje tussen premier Eman en minister Plasterk. Als de Rijksministerraad juist gehandeld heeft, waarom laat Plasterk dat dan niet toetsen, vraagt de D66'er zich af.
Zij laakt het optreden van minister Plasterk die verantwoordelijk is voor de Koninkrijksrelaties, maar totaal geen gevoel heeft voor de verhoudingen in het Koninkrijk. "We zijn geen stap dichterbij een oplossing. Wat je ziet is een buitenproportionele VVD-reactie bij een PvdA-minister."

Voor coalitiepartners VVD en PvdA is een onderzoek op dit moment geen noodzaak. "Aruba moet de ogen uit zijn kop schamen. De begroting is niet op orde, dat probleem los je niet op door een onderzoek van de Raad van State", vindt VVD-Kamerlid André Bosman.
Hij pleit al jaren voor een strenger toezicht en gelooft niet dat, ondanks de beloftes van Eman, Aruba de zaakjes nu wel op orde krijgt. "De begroting is boterzacht en de groei wordt gefinancierd door schuld. Zo kan ik het ook."
PvdA'er Roelof van Laar ziet dat de Arubanen goed op weg zijn, "maar soms kun je het met elkaar oneens zijn", zegt hij.

Vechtscheiding

Volgens SP-Kamerlid Ronald van Raak maakt het conflict eens te meer duidelijk dat de huidige vorm van het koninkrijk op haar laatste benen loopt. "Dit werkt niet. We hebben al jaren problemen met Sint Maarten, Curaçao en nu Aruba. Uiteindelijk kun je zeggen dat dit conflict een vechtscheiding is."
VVD en SP zien dat Nederland uiteindelijk verantwoordelijk is voor de eilanden maar vindt zich met handen en voeten gebonden omdat de eilanden autonoom zijn. Samen met VVD'er Bosman pleit hij daarom voor een Gemenebest-constructie waarin de landen met elkaar verbonden blijven en op basis van gelijkwaardigheid blijven samenwerken.
Gert Oostindie, hoogleraar Caribische geschiedenis aan de Universiteit Leiden, denkt wel dat Nederland en Aruba de impasse kunnen doorbreken. Hij denkt dat er achter de schermen gewerkt wordt aan een compromis. "Maar het compromis moet ook gezichtsverlies voor Eman voorkomen", zei hij woensdag.

Gezichtsverlies

Dat Eman zonder gezichtsverlies kan stoppen met zijn protest, is zeker in het belang van Nederland. "Als Eman moet bezuinigen, betekent dat op zo'n klein eiland dat hij ambtenaren moet ontslaan. Dat zijn veelal zijn eigen kiezers. Dat kan voor hem een electoraal drama worden. En Nederland wil dat niet, want Eman is de beste politicus die het zich daar kan wensen. Hij is een zeer betrouwbare partner. Nederland heeft niets aan nog meer ruzie met de eilanden, en al helemaal niet met Aruba."
Van gezichtsverlies is op dit moment geen sprake. Onder luid applaus stapt Eman donderdagmiddag uit zijn tent die hij pal voor het kantoor van de gouverneur had opgezet. Hij stopt met de hongerstaking. Na een gesprek met de gouverneur zegt hij dat hij "de komende ontwikkelingen met vertrouwen tegemoet ziet". Maandag krijgt Aruba definitief uitsluitsel over de begroting.
Wat voor afspraken er deze keer precies zijn gemaakt, zal maandag wellicht bekend worden gemaakt.
Dat betekent dat premier Eman in ieder geval dit weekend voor veel Arubanen de premier is die met zijn kop tegen die van Plasterk stond, maar wel zijn rug recht hield.

Bron: http://www.nu.nl/weekend/3830684/waarom-staan-aruba-en-nederland-met-koppen-tegenover-elkaar.html